

Oorlogsveteranen vergeten?

Herdenkingsceremonie Surinaamse oud-strijders in Paramaribo.

Op een zonnige dag in mei 1994 klopte een vriendelijke hoogbejaarde meneer op de deur van onze fractiekamer (de politieke partij De Groenen) in stadsdeel Amsterdam Zuidoost. Hij was naar mij toegestuurd door Henri Sarolea, advocaat in Amsterdam, een sociaal en zeer betrokken persoon waar ik nog regelmatig mee in contact ben. De hoogbejaarde heer bleek een Surinaamse oorlogsveteraan te zijn en voorzitter van de vereniging van Surinaamse oorlogsveteranen, Anton Semmoh, die mij vroeg of ik niet namens De Groenen brieven naar het ministerie van Defensie wilde schrijven om op die manier aandacht te vragen en wellicht ooit erkenning te krijgen voor de (nu bejaarde) Surinaamse en Antilliaanse jongens die naar Indonesië werden gestuurd, waar zij moesten vechten tegen de opstandige Indonesiërs die voor het dekolonisatieproces waren.

DOOR YVONNE OLF

Surinaamse vrijwilligers.

Nederlandse strijdkrachten landen op Tarakan.

In 1947 werden jongens van hooguit 17/18 jaar via een wervingscampagne van de Nederlandse overheid gevraagd om zich op te geven om naar Australië te gaan. 'Tekenen voor Australië en zie de wereld', was de leus. De bedoeling was deze vrijwilligers samen te voegen met de Javaanse Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (Knill)-compagnieën in Australië, waar zij de 'gemotoriseerde guerrillatropen' moesten gaan vormen. Zij kwamen in Australië terecht in de legerplaats Casino. Semmoh vertelde dat in het gesegregerde Australië de jongens het niet makkelijk hadden omdat zij regelmatig te maken kregen met racisme. Zij hadden altijd in Su-

riname en de Antillen gewoond en waren een dergelijk rauw racisme zoals hij het noemde niet gewend. De groep kreeg een jungletraining en uiteindelijk werden zij verscheept naar Balikpapan in Borneo, niet wetende dat zij moesten vechten. Zij waren namelijk in de veronderstelling dat zij werden ingedeeld voor politie- en bewakingsdiensten, zo werd hun bij de werving verteld. En dat was nu juist wat de meeste jongens niet wilden, vertelde hij, 'omdat wij later pas beseften dat hoe gek het is dat de ene kolonie een andere kolonie, die zich aan het losrukken is, onderdrukte'. In Suriname hadden wij Javaanse burenen. Ik wilde niet tegen mijn buurman, mijn land-

genoot vechten. Ongeveer 400 Surinaamse militairen (mannen en vrouwen) vertrokken naar Oost-Indië om te vechten. Velen keerden niet terug van het slagveld in Nederlands-Indië. Enkele jaren later werden dezelfde militairen die na hun demobilisatie waren afgekeurd, opnieuw goedgekeurd en ingekingsdiensten, zo werd hun gezet voor de VN-missie in Korea (1950-1953). Ook tijdens deze missie sneuvelden en raakten Surinamers gewond op het slagveld bij Pusan in Korea. Je vraagt je af wie deze militaire vrijwilligers waren die overzee gingen. Wat gebeurde met hen op de slagvelden, hoe heeft die oorlog hun levens beïnvloed, wie waren de Surinamers die in

Nederland in het verzet gingen, welk effect had de Koreaanse oorlog op de jongens die na hun Nederlands-Indië-ervaring voor nog een tour bijtekenden en hoe hebben de ervaringen het verloop van hun verdere leven beïnvloed? Te vaak wordt vergeten dat ook Antillianen uit Curaçao en Aruba en Surinamers een bijdrage hebben geleverd aan de bevrijding van 1945, acties in het verzet tegen de nazi's waren en in Indonesië tegen de Japanners vochten. Dat er meer dan 100 joodse Surinamers in de vernietigingskampen zijn vermoord wordt zelden vermeld. Bekende namen zijn onder andere de Vries Robles, Bueno de Mesquita en de la Parra. Een van de namen is van mijn grootmoeder van vaders kant. Na de oorlog oordeelde de Parlementaire Enquête (1951) keihard over de afwijzende houding van de gouverneurs in de West. Er hadden veel meer joden dan feitelijk gebeurd is volgens de enquêtecommissie en zij gaf een overzicht van de in Paramaribo geboren joden die de Holocaust en oorlog niet overleefden aan. Semmoh vertelde dat zij na terugkomst in Suriname werden afgekeurd waardoor zij geen militaire carrière konden maken, ook kregen zij nooit een deel van hun soldij en toelages uitbetaald. De armoede begon dus weer van voren af aan.

Er brak een periode van werkloosheid en armoede aan en de Korea-oorlog brak uit. Ook Nederland leverde troepen aan de VN-strijdmacht en veel Suri-

naamse oud-strijders meldden zich opnieuw vrijwillig aan om in naam van Nederland in Korea te vechten. Na een jaar zeer intensief contact te hebben gehad met toenmalig staatssecretaris Jan Gmelich Meijling is het toch gelukt in 1996 de problematiek van de Surinaamse oorlogsveteranen op de agenda geplaatst te krijgen. Een steeds kleiner wordende groep mensen, van wie velen het niet makkelijk hadden. Deze groep werd niet erkend, kreeg geen (oorlogs)uitkering en moest eigenlijk alleen van de bijstand leven die al laag was omdat zij te kort in Nederland woonden. Een aantal van hen woonde in de Amsterdamse Bijlmermeer, waar ook Anton Semmoh woonde die inmiddels niet meer onder ons is.

Anton Semmoh, woonde in de negentiger jaren in een van de flats die als eerste gesloopt moest worden en hij en de andere bewoners werden vertegenwoordigd door Henri Sarolea. Doordat wij allerlei acties opgezet hadden, onder andere het vervoeren van bewoners in bussen naar de rechtbank om de zittingen bij te laten wonen, is het ons uiteindelijk gelukt dat bewoners verhuisgeld kregen voor het uitplaatsen uit hun huizen. Ook heeft Sarolea mij bijgestaan toen ik op persoonlijke titel samen met journaliste Bernadette de Wit een procedure aanhangig maakte over uitlaten van toenmalig PvdA-wethouder van de gemeente Amsterdam en de directeur van Woningbouwvereniging Nieuw Amsterdam in het weekblad

Vrij Nederland. De uitlatingen 'de Bijlmer is te arm, te zwart en te crimineel', 'Ik durf het nu hardop te zeggen, in de Bijlmer is de concentratie zwart en arm te groot', schoot ons en mij in het bijzonder in het verkeerde keelgat. We vroegen het Hof over deze uitlatingen een uitspraak te doen. Het is uiteindelijk niet gekomen tot een 'veroordeling', wat wij ook niet voor ogen hadden, maar excuses zouden op zijn plaats zijn geweest. Wel heeft de toenmalig advocaat-generaal mr. Manschot in zijn toelichting enkele zeer interessante uitlatingen gedaan. „Bestuurders kunnen het tot hun taak rekenen dergelijke problemen te signaleren en oplossingen aan te dragen. Het bijeen wonen van personen met een donkere huidskleur onder wie mensen die kansarm zijn en minder makkelijk werk kunnen krijgen en mede onder die omstandigheden tot crimineel gedrag zouden kunnen vervallen, zegt meer over de inrichting van onze maatschappij dan over de betrokken groep mensen. In het algemeen geldt dat een ieder zich bij het doen van uitlatingen terdege bewust dient te zijn van het al spoedig beledigende of discriminerende van het bijeenvegen van de aanduiding zwart, werkloos en crimineel en van het mogelijke gevolg dat kwaadwillenden zich door de gedane uitlatingen in hun onjuiste gedachten over gekleurde mensen gesterkt voelen." Manschot gebruikte zelfs de kwalificatie 'gevaarlijk' en 'je zult maar donker zijn en werkloos en in de krant lezen dat je

huisbaas je publiekelijk indeelt in het kamp der crimineelen'. Ook gaf hij aan dat men zich moet onthouden van uitlatingen waarvan men redelijkerwijze kan weten dat ze beledigend zullen zijn voor een bepaalde groep mensen.

Tot zover het relaas van de advocaat-generaal mr. Manschot PG uit 1993. Dat er op Curaçao en Bonaire interneringskampen (gevangenenkampen) waren is ook niet echt bekend. Ik heb met veel mensen gesproken, maar het is toch een onbekend feit. Dat is jammer omdat het deel uitmaakt van de Antilliaanse geschiedenis en thuishoort in de schoolboeken. De bedoeling van de interneringskampen was om personen die als een 'gevaar voor de rust en de veiligheid in het Gebiedsdeel' werden gezien, de mond te snoeren, zij werden in hechtenis genomen gedurende de oorlogsperiode of een deel ervan. Er werden ook mensen opgesloten met een Duitse achternaam en ook de al voor 1940 uit Europa gevluchte joden werden opgepakt. Deze interneringen werden op last van toenmalig procureur-generaal mr. Thys van der Laan gedaan en zelfs zonder dat er een rechter aan te pas kwam. Voor het uitbreken van de oorlog, in 1939, werden er al voorbereidingen getroffen voor het geval Nederland bezet mocht worden en werden de lijsten met de te arresteren personen van te voren opgesteld.

Dat het voormalige quarantainegebouw in Mundo Nobo een interneringskamp is ge-

weest, op Suffisant (waar nu een mooi monument staat waar de fatale schietpartij in 1942 plaatsvond die nu bekend staat als de Aprilmoorden), een Shell-barak als interneringskamp werd gebruikt en dan uiteindelijk de politiecellen aan het Wilhelminaplein en Rio Canario die voor dezelfde doeleinden werden gebruikt, namelijk het opsluiten van mensen die 'een gevaar voorde staatsveiligheid waren', is zoals gezegd bij velen onbekend. Op Bonaire waren er verschillende kampen, onder andere Kamp Guatemala, drie schoolgebouwen en kamp Playa Pariba (Flamingo Beach Club Hotel) van oktober 1940 tot februari 1947 (twee jaar ná de oorlog dus).

Pedro Pablo 'Dada' de Marchena, de bekende schrijver, dichter, activist werd verbannen naar het interneringskamp op Bonaire 'Playa Pariba'. Het kamp was bestemd voor Duitsers. In die tijd schreef hij het bekende oorlogslied 'Esta Dushi'. Het lied werd door de Puerto Ricaanse zanger Daniel Santos gezongen en werd een bekendheid in het hele Caribisch gebied. 'Dada' was een van de pioniers van de Caribische intellectuele emancipatie en antiekoloniale kritiek en overleed uiteindelijk op Bonaire.

Mijn belangstelling voor deze groep mensen, is mij meer ingegeven omdat mijn vader mijn broer en mij altijd veel verhalen kon vertellen over deze geschiedenis.

Gezien de desinteresse in de geschiedenis van de mensen uit de West die hebben meegehol-

pen Europa en Nederland te bevrijden leek het mij zinnig beknopen een artikel hieraan te wijden. Het is eigenlijk bizar, en buitengewoon jammer dat de geschiedenis ons zo weinig vertelt over de jongens en meisjes van toen en hoe het verder is gegaan in hun leven. Het wordt te gemakkelijk vergeten dat er veel burgers uit de Antillen, oudere mannen, vrouwen en kinderen slachtoffer van WOII zijn geworden. Ik denk hierbij even aan de schipbreuk van het passagiersschip Simon Bolivar (KNSM) dat op een Duitse mijn liep en zonk. Hierbij kwamen veel burgers, vrouwen en kinderen uit de Antillen om. Met hen zijn duizenden Afro-Amerikanen omgekomen evenals soldaten uit Senegal, Algerije en India. Ook dit geniet geen bekendheid.

Tot slot wil ik mijn grote waardering uitspreken voor de Stichting Eerherstel Oorlogsslachtoffers die zich al veel jaren

hard maakt voor het in ere herstellen van genegeerde of miskende oorlogsslachtoffers uit de West. De stichting is vooral in de belangstelling gekomen doordat zij jaarlijks een herdenking organiseert van de Aprilmoorden en een alternatieve 4 mei Dodenherdenking die alle slachtoffers van WOII op Curaçao eert. Voorzitter Makdoembaks en ik hebben jaren tegenover elkaar in de stadsdeelraad van Amsterdam Zuidoost gezeten.

Geraadpleegde literatuur: Pieter-Jan van Eyk, 1988. *Nederland en West-Indië: de betekenis van de Tweede Wereldoorlog voor het Nederlands koloniaal beleid ten opzichte van Suriname en de Nederlandse Antillen.* Doctoraalscriptie Katholieke Universiteit Nijmegen.

Yvonne Olf was deelraadslid voor De Groenen Amsterdam Zuidoost (1991-1999).

Ook de kazerne in Suffisant werd als interneringskamp gebruikt.

Soldaat uit de West in Australië.